

การพัฒนาเยาวชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา Youth Development According to Buddhism

ภัทรพล หมดมลทิน

Bhattarapon Modmonthin

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

บทคัดย่อ

การพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี ควรนำพุทธธรรมซึ่งเป็นพื้นฐานของคนในสังคมไทยมาบูรณาการหลอมรวมเข้ากับศาสตร์และทฤษฎีการสอนเยาวชน หัวข้อหลักธรรมที่ควรนำมาใช้พัฒนาเยาวชนมี 4 ข้อ ได้แก่ 1) สัมมาทิฐิ 2) การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล 3) การไม่เบียดเบียนผู้อื่น และ 4) การควบคุมจิตใจให้สงบ การที่จะพัฒนาเยาวชนให้เกิดสัมมาทิฐิได้ผู้สอนจะต้องมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรคอยโน้มน้าวชี้ให้เห็นความสำคัญของความดี และส่งเสริมให้เยาวชนได้นำความรู้ที่ได้รับ การถ่ายทอดไปคิดโดยแยบคายจนเกิดปัญญาสามารถแยกแยะดี-ชั่วได้ด้วยตนเอง รู้ว่าสิ่งใดควรทำ-สิ่งใดไม่ควรทำ หากเยาวชนที่เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะอย่างเข้าสู่ยุวชนมีสัมมาทิฐิ หรือความเห็นที่ถูกต้องติดตัวติดใจไป

การพัฒนาความดีด้านอื่นๆ ได้แก่ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล การไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการควบคุมจิตใจให้สงบก็จะสามารถพัฒนาได้ง่าย หรืออาจติดตามมาอย่างอัตโนมัติจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ยังผลให้ปัญหาต่างๆ ที่เยาวชนเป็นผู้ก่อลดน้อยถอยลงไป ซึ่งจะเป็นผลให้เยาวชนสามารถดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างปกติสุข และประเทศชาติได้พัฒนารุดหน้า

คำสำคัญ: การพัฒนาเยาวชน; พระพุทธศาสนา

Abstract

The development of youth, should lead to a morality which is based in Thailand's social integrated into the theory of teaching youth. The approach to youth development, including 1) the right views 2) the generous 3) the precepts 4) the meditation. In order to develop the youth has the right views the teacher has to be a virtuous friend convinced them to point out the importance. And encourage youth to have the knowledge that has been passed to it by depriving the wisdom to distinguish good–evil self. If youth is the transition to preteen have the right views. Developing better on the other side will come automatically until adulthood. As a result, various problems the youth is causing diminished. Moreover, youth can live peacefully and the country growth.

Keywords: The development of youth; Buddhism

บทนำ

“ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครที่จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีปกครองบ้านเมือง และคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้” (อ้างใน ประทีป โพธิ์ชะออน, 2533)

จากพระบรมราโชวาทข้างต้นที่ผู้เขียนได้อัญเชิญมาเพื่อที่จะได้สื่อให้ทราบว่า การเป็นคนดีมีความสำคัญยิ่งต่อทุกสถาบัน เริ่มจากสถาบันครอบครัวหากบิดามารดาและลูกเป็นคนดี ครอบครัวนั้นก็มีความสุขอบอุ่น สถาบันการศึกษาก็เช่นกันหากในสถาบันการศึกษาใดมีครูอาจารย์ดีมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เมตตาจริงใจต่อลูกศิษย์ ลูกศิษย์ก็อยู่ในระเบียบวินัยที่ดีงาม มีความกตัญญูกตเวทิตา สถาบันการศึกษานั้นก็แทบจะไม่เกิดปัญหา และการพัฒนางานก็จะไปอย่างรวดเร็ว การศึกษานอกจากจะพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้แล้ว การศึกษาต้องเป็นเครื่องมือที่สามารถพัฒนาผู้เรียนทางด้านคุณธรรม มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดีอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ปัญหาที่เยาวชนไทยไทยกำลังประสบทุกวันนี้มาจากหลายๆ ด้าน ทั้งมาจากผู้ใหญ่ตัวโต บ้างตัวเล็กบ้าง และมาจากเยาวชน ในด้านของปัญหาที่มาจากเยาวชนนั้นก็เพราะเราหรือผู้ใหญ่ควบคุมเยาวชนไม่ได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2537) เช่น ปัญหาสิ่งเสพติด ปัญหาการพนัน ปัญหาโสเภณีเด็ก

การลอกเลียนแบบกันของกลุ่มเพื่อนๆ ที่มีรสนิยมตรงกัน เห็นเพื่อนทำก็ทำบ้าง เช่น การแต่งกายใส่สายเดี่ยว เกาะอก นุ่งสั้น เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาต่างๆ ก็จะพบปัญหาหลักก็คือสภาพชีวิตของบุคคลในสังคม ซึ่งเป็นผลผลิตโดยตรงของการศึกษาที่ไม่ได้พัฒนา (สุภามาศ เครือเนตร, 2542)

แต่ในเวลาเดียวกันก็มีการกระทำจากต่างชาติไหลเข้ามาในความคิดของคนในสังคม มีผลทำให้วัฒนธรรมอันดั้งเดิมของไทยเริ่มเสื่อมถอย ก่อให้เกิดปัญหาในสังคมเพราะมนุษย์ขาดแคลนศีลธรรมในด้านต่างๆ (ภัทรพร สิริกาญจน, 2531) อย่างไรก็ตามหากจะเปรียบระหว่างความเก่งด้านวิชาการที่สังคมปัจจุบันให้การเชิดชู กับความดีที่สังคมบอกว่าสำคัญแต่ไม่ได้ให้ความตระหนักสนใจอย่างเช่นความเก่งด้านวิชาการ ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้ในหนังสือเยาวชนกับศีลธรรมว่า “คนที่มีปัญญามาก เรียนหนังสือมากและรู้มาก แต่มีศีลธรรมคดโกง ศีลธรรมอย่างนั้นมันไม่น่าดู” (พุทธทาสภิกขุ, 2537) การศึกษาไทยมุ่งเอาความเป็นใหญ่เป็นโต เป็นเจ้าคนนายคน และการพัฒนาที่เน้นในทางวัตถุมากเกินไป จนลืมนึกว่าทรัพยากรมนุษย์มาเป็นเวลานาน ทำให้สังคมมีรากเป็นพิษและออกดอกออกผลมาเป็นพิษ (วศิน อินทสระ, 2529) แม้ประเทศไทยจะพัฒนาไปอย่างไรก็ตาม แต่ภาพรวมเป็นการพัฒนามุ่งไปที่วัตถุเชิงปริมาณมากเกินไป การพัฒนามุ่งตัวเลขเป็นเกณฑ์ ส่วนคนจะมีคุณภาพหรือไม่อย่างนั้นไม่คำนึงนัก แสดงถึงลักษณะที่ตัดทอนสาระคุณค่าของชีวิตออกไปจนเหลือเพียงปริมาณตัวเลข ชีวิตมนุษย์ถูกตัดทอนจนเหลือเพียงเรื่องทางเศรษฐกิจ ส่วนความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีอยู่หลายมิติ ก็ถูกตัดทอนเหลือเพียงเรื่องวัตถุและเงินตรา (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2525)

ดังนั้นการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีควรใช้วิธีบูรณาการระหว่างหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนากับแนวคิดทฤษฎีการสอนสำหรับเยาวชน เพราะการบูรณาการเป็นกระบวนการที่นำความรู้มารวบรวมประมวลไว้ในหน่วยเดียวกัน เพื่อช่วยให้เยาวชนบรรลุถึงจุดหมายของการบูรณาการ (เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว, 2548) ในบทความนี้ผู้เขียนมุ่งที่จะนำเสนอแนวทางในการพัฒนาความดีของเยาวชนด้วยเหตุว่าเยาวชนช่วงนี้เป็นช่วงคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กต่อเนื่องกับช่วงวัยรุ่น นับเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ถ้าเยาวชนได้ดำเนินชีวิตช่วงนี้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น เยาวชนก็ย่อมเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ด้วยดีตามที่สังคมพึงปรารถนา

https://www.google.co.th/blogspot.com%2F2015%2F11%2Fblog-post_29.html&psig=AFQjCNEPlueFwRLWUA_9FoV4dv2Pchy--Q&ust=1490269686700079

การพัฒนาเยาวชนตามแนวพระพุทธศาสนา

สาเหตุที่ผู้เขียนได้เลือกนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาเป็นหลักพัฒนาเยาวชน ก็เพราะว่าวิถีชีวิตของคนไทยเกินครึ่งประเทศมีพุทธธรรมเป็นฐาน และฐานของวัฒนธรรมไทยก็คือ พุทธธรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยในภาพรวม (มันเกียรติ โกศลนิริติวงศ์, 2541) การนำพุทธธรรมมาเป็นหลักในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีได้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตราที่ 22 ที่ว่า “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา” และในมาตราที่ 24(4) ที่บัญญัติไว้ว่า “กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ, 2553) ซึ่งการส่งเสริมให้เยาวชนได้รับการเรียนรู้โดยวิธีบูรณาการจากหลายๆ ทาง จะช่วยให้เยาวชนนั้นเกิดการเรียนรู้ (ทิสนา แคมมณี, 2552)

หลวงพ่อกุฑมัทธาส ได้กล่าวว่า การพัฒนาเยาวชนตามหลักพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายคือ การพัฒนาเพื่อให้มนุษย์ได้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การที่เยาวชนจะพัฒนาได้เยาวชนต้องรู้ 3 ศาสตร์ คือ 1) พุทธศาสตร์ หรือพุทธศาสตร์ เป็นศาสตร์สำหรับรู้ หรือศาสตร์ว่าด้วยความรู้ 2) ธรรมศาสตร์ หรือจริยศาสตร์ เป็นศาสตร์สำหรับการประพฤติปฏิบัติ 3) สังคมศาสตร์ หรือสัมพันธศาสตร์ เป็นศาสตร์สำหรับทำความเข้าใจหรือยึดเหนี่ยวซึ่งกันและกัน (พุทธทาสภิกขุ, 2537) ดังนั้นในการนำพุทธธรรมมาพัฒนาเยาวชนควรพิจารณาการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาได้ 3 ด้าน คือ (1) ศาสตร์ว่าด้วยความรู้ คือคำสั่งสอนอันจะต้องเล่าเรียน เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบว่าอะไรเป็นอะไรอย่างถูกต้องชัดเจนทั้งในด้านความเก่งทางวิชาการและในด้านของคุณธรรมความดี (2) การนำเอาสิ่งที่

จดจำไว้ได้และเข้าใจอย่างถูกต้องนั้นมาประยุกต์ใช้กับกายวาจาใจของตนให้มีการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นวิชาในทางโลกหรือจะเป็นวิชาในทางธรรม และ (3) ผลอันจะพึงเข้าถึงหลังจากการพัฒนาทั้งทางโลกและทางธรรม ไม่ว่าจะเป็นในระดับโลกียะหรือโลกุตระ

ในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อันดับแรกต้องให้เยาวชนมีสัมมาทิฐิ หรือความคิดเห็นที่ถูกต้องตั้งงามเสียก่อน ส่วนจะมีความเห็นที่ถูกต้องตั้งงามในเรื่องอะไรบ้างนั้น ในอังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต ได้มีบันทึกไว้ 10 ประการ ได้แก่ 1) มีความเห็นว่าทานที่ให้แล้วมีผลจริง 2) ยัญที่ทําแล้วมีผลจริง 3) การเชนสรวงหรือการบูชามีผลจริง 4) วิบากแห่งกรรมดีกรรมชั่วมีผลจริง 5) โลกนี้มีจริง 7 โลกหน้ามีจริง (6) มารดามีคุณจริง 8) บิดามีคุณจริง 9) สัตว์ที่ผุดเกิดขึ้นมีจริง 10) พระอรหันต์ผู้สามารถรู้แจ้งโลกนี้โลกหนนี้มีอยู่จริง [อง.ทสก. (ไทย) 24/176/324] ซึ่งหากจะวิเคราะห์ดูความสัมพันธ์ของสัมมาทิฐิทั้ง 10 ประการกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน ผู้เขียนในฐานะที่เป็นครูได้สอนและบริหารการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายพบว่า ภาพรวมของเยาวชนยังบกพร่องค่อนข้างมาก

ก่อนอื่นที่เยาวชนจะสามารถมีสัมมาทิฐิได้นั้น เยาวชนจะต้องได้รับการพัฒนาให้เข้าถึงอิสรภาพความหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำที่ผิดๆ เมื่อหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำที่ผิดๆ เยาวชนจะเกิดความรู้ความเข้าใจ มีความคิดเห็นที่ตั้งงามถูกต้องตรงความเป็นจริง การคิดการพูดการกระทำจะแสดงออกมาอย่างเหมาะสม ในทางตรงกันข้ามหากเยาวชนยังมีมิจฉาทิฐิ คือยังอยู่ในความครอบงำจากสิ่งที่ผิด เยาวชนก็จะประกอบด้วยโลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งเป็นรากเหง้าของอกุศล [ม.มู. (ไทย) 12/89/83] เป็นที่มาของการมีค่านิยม ทศนคติ แนวความคิดที่ผิด การคิดการพูดการกระทำก็จะแสดงออกไปในทางที่ผิดพลาด เกิดเป็นทุกข์เป็นภัยต่อตนเอง ต่อบุคคลรอบข้าง และต่อประเทศชาติ

หากจะขยายความของคำว่า “สัมมาทิฐิ” หรือความเห็นชอบ ก็สามารถแยกได้ 2 ระดับ คือ สัมมาทิฐิระดับทางโลก และสัมมาทิฐิระดับทางธรรม โดยสัมมาทิฐิระดับทางโลกใช้คำศัพท์ว่า กัมมัสสกตาสัมมาทิฐิ คือความคิดเห็น ทฤษฎี ค่านิยม ที่สร้างความสำนึกรับผิดชอบหรือเห็นชอบตามคลองธรรม และสัจจานุโลมิญาณ หรือสัมมาทิฐิระดับเหนือโลก คือความเห็นที่ตรงตามความเป็นจริงในสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย ไม่เอนเอียงไปตามความชอบความชัง ไม่หลงใหลใครดีในสุข ไม่ตรอมตรมเศร้าโศกเมื่อเกิดทุกข์ (ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, 2555) การแก้ไขปรัโตโมหะให้มีคุณภาพเพียงพอที่จะถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีได้ ผู้เขียนเห็นว่ากัลยาณมิตรคือหนทางแก้ไข เพราะกัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน ชี้แจง ชักจูง ช่วยเหลือ 7 ประการ ได้แก่ 1) ปิโย (น่ารัก มีเมตตา ชวนให้อยากเข้าหา) 2) ครุ (น่าเคารพ เป็นที่พึ่งได้ ให้ความรู้สึกรื่นใจ) 3) ภาวนีโย (เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตน) 4) วัตตา (รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงแนะนำ) 5) วจนุกฺขโม (อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถาม ตลอดจนคำแนะนำ วิพากษ์วิจารณ์) 6) คมภีรณฺจ กตํ กตฺตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้

เข้าใจ และสอนให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป) 7) โน จงฐาเน นิโยชาย (ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร) (พระพรหมคุณาภรณ์ ป. อ. ปยุตฺโต, 2553)

ดังนั้นในกระบวนการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี การที่จะได้กัลยาณมิตรมาเป็นผู้พัฒนาเยาวชนจึงนับว่าเป็นหัวใจสำคัญ เพราะการที่เยาวชนได้รับประโยชน์ที่มีคุณภาพนั้นก็เท่ากับว่าเยาวชนย่อมจะได้รับคำสอนที่ถูกต้องและแบบอย่างที่ดีงาม ซึ่งเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่โยนิโสมนสิการและเกิดสัมมาทิฐิในที่สุด

รูปแบบและวิธีการพัฒนาเยาวชน

การพัฒนาเยาวชนสามารถใช้รูปแบบทั้งที่เป็นทางการคือการเข้าค่ายอบรมธรรมะผสมผสานกับหลักจิตวิทยาการศึกษา ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบไม่เป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยแนะนำ สอดแทรกสิ่งดีงาม หรือจะใช้รูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ แต่จะต้องพัฒนาอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจนเกิดเป็นอุปนิสัยติดตัวเยาวชนอย่างยั่งยืน การพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีโดยการบูรณาการสามารถกระทำได้โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการหลอมรวมกับทฤษฎีการสอนเยาวชนอย่างเหมาะสมลงตัวเป็นเนื้อเดียวกัน โดยมุ่งให้เยาวชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กล่าวคือเป็นผู้มีสัมมาทิฐิ คือมีความเห็นที่ถูกต้อง 10 ประการ รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการแก้ไขปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมพร้อมทั้งสามารถพัฒนาประเทศให้อยู่ในสังคมโลกได้อย่างเป็นสุข

<https://www.google.co.th/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=>

สำหรับในส่วนของผู้พัฒนาเยาวชนควรมีคุณลักษณะเป็นกัลยาณมิตร เหตุที่ไม่ต้องเป็นกัลยาณมิตร ก็เป็นเพราะว่ากัลยาณมิตรมีคุณสมบัติ 7 ประการที่ควรค่าแก่การอบรมเยาวชน ได้แก่

- 1) **ปิโย** น่ารัก ใครเห็นแล้วก็สบายใจ ต้องการสนิทสนมเข้าไปปรึกษาไตร่ถาม

- 2) **ครู** นำเคารพ ใครเห็นแล้วรู้สึกอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ อยู่ด้วยแล้วมั่นใจปลอดภัย
- 3) **ภาวะนิโย** นายกย่อง ไม่ใช่สร้างภาพออกสื่อไปวันๆ ให้คนมายกยอปอปั่นคอยกดไลก์ตามเฟสบุ๊ค แต่จะต้องมีภูมิรู้จริงและปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ
- 4) **วตตะ จ** รู้จักชี้แจงให้เกิดความเข้าใจ รู้ว่าเมื่อใดควรพูดอะไรอย่างไร สามารถแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้
- 5) **วจนกขโม** อุดหนุนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็น เสนอแนะวิพากษ์วิจารณ์ทั้งดีและไม่ดีได้
- 6) **คณภิรณจ กถ์ กตตะ** แถลงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องที่สลับซับซ้อนยุ่งยากให้เยาวชนเข้าใจง่าย ไม่ใช่ว่ายิ่งสอนยิ่งงง หรือทำเรื่องง่ายๆ ให้กลายเป็นเรื่องที่ยากหรือผิดเพี้ยนไปเลย ดังเช่นครูบาอาจารย์หลายๆ ท่านที่เห็นกันผ่านสื่อต่างๆ ทั้งในระดับอนุบาลจนกระทั่งมหาวิทยาลัย เป็นเหตุให้ผู้สัมผัสพบเห็นไม่ว่าจะเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ผู้ปกครอง นำไปตีฉันทินทาหรือพูดกันจนเป็นเรื่องขบขัน
- 7) **โน จณฐาเน นิโยชเย** ไม่ชักนำแนะนำในเรื่องเหลวไหล แต่ควรชักจูงไปในทางเรียบร้อยดีงามมีศีลธรรม และควรพัฒนาเยาวชนด้วยการสอนสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจได้ง่ายไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจได้ยาก ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ก็สอนด้วยของจริง ให้เยาวชนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง สอนให้ตรงเนื้อหา ไม่แวกวน สอนมีเหตุผล ตรงความเห็นจริงได้ สอนเท่าที่จำเป็นพอดีไม่เกินไปไม่ขาด ให้เกิดความเข้าใจ และสอนในสิ่งที่เป็นประโยชน์

หลักธรรมที่ใช้พัฒนาเยาวชน

ในส่วนของแนวทางขั้นต้นที่จะนำไปพัฒนาเยาวชน ควรได้รับการปลูกฝังหลักธรรม 4 ข้อ ได้แก่ สัมมาทิฐิ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล การไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการควบคุมจิตใจให้สงบ โดยผู้เขียนมีเหตุผลดังนี้

1) **สัมมาทิฐิ** หากเยาวชนมีความเห็นที่ถูกต้อง เยาวชนก็จะสามารถแยกแยะได้ว่าอะไรดี-อะไรชั่ว อะไรเป็นคุณ-อะไรเป็นโทษ อะไรคือประโยชน์-อะไรไม่ใช่ประโยชน์ และอะไรควรทำ-อะไรไม่ควรทำ ซึ่งองค์พระจอมไตรก็ได้ตรัสสอนไว้ในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค ไว้ว่าผู้ที่มีความเห็นที่ถูกต้อง ก็จะมีความคิดเห็นชอบ ผู้มีความคิดชอบก็จะมีวาจาชอบ ผู้มีวาจาชอบก็จะมีการกระทำที่ชอบ ผู้ที่มีการกระทำที่ชอบก็จะมีกายพยายามชอบ ผู้ที่มีกายพยายามชอบก็จะมีกรรมระลึกชอบ และผู้ที่ทั้ง 7 สิ่งนี้ครบก็จะมีสมาธิชอบหรือสัมมาสมาธิ [ที.ม. (ไทย) 10/290/244] ดังนั้นการที่เยาวชนได้ฝึกให้มีสัมมาทิฐิจึงเป็นสิ่งที่ต้องทำก่อนและสำคัญยิ่ง ซึ่งหากมีแล้วคุณธรรมข้ออื่นๆ ก็จะบังเกิดกับเยาวชนโดยอัตโนมัติ

2) **การเอื้อเพื่อเกื้อกูล** หากเยาวชนเอื้อเพื่อเกื้อกูลแบ่งปันต่อผู้อื่น นั่นก็เท่ากับว่าเยาวชนได้สะสมบุญกิริยาวัตถุในข้อแรก นั่นคือ “ทาน” เพราะการเอื้อเพื่อเกื้อกูลแบ่งปันก็คือการให้สิ่งที่ควรให้แก่ผู้อื่น เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งทานสามารถแบ่งได้เป็น 2 หมวด คือ อามิสทาน ให้สิ่งของและธรรมทาน ให้ธรรม แต่อย่างไรก็ดีการให้ก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นบุญเสมอไป เพราะมีการให้บางอย่างที่เป็นบาป เช่น การให้น้ำเมา การให้มหรสพ การให้เพื่อนหรือใครๆ ลอกข้อสอบลอกการบ้าน

3) **การไม่เบียดเบียนผู้อื่น** หากเยาวชนไม่เบียดเบียนผู้อื่น นั่นก็หมายถึงเยาวชนได้มีศีล ซึ่งเป็นบุญกิริยาวัตถุในข้อที่ 2 และเป็นข้อแรกในไตรสิกขา ศีลเป็นข้อปฏิบัติที่มุ่งสู่ความประพฤติที่ดีงามทางกายและวาจา หากเยาวชนมีศีล สังคมที่เยาวชนได้อยู่ได้อาศัยจะเกิดความสงบสุขเพราะสังคมปราศจากการเบียดเบียน

4) **การควบคุมจิตใจให้สงบมีสติ** หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า “ภาวนา” จัดอยู่ในบุญกิริยาวัตถุในข้อสุดท้าย ซึ่งการภาวนาถือว่าการพัฒนาจิตใจให้อยู่กับความดีงาม เป็นการต่อยอดศีลที่มุ่งพัฒนาความดีงามทางกายและวาจา หากเยาวชนมีการควบคุมจิตใจให้สงบความดีงามก็ย่อมเกิดกับจิตของเยาวชน ซึ่งหากเยาวชนได้รับการภาวนาอาจจะยังผลสามารถเจริญขึ้นเป็นสมถภาวนาคือการพัฒนาจิตใจให้อยู่กับความดีงามเกิดความสงบ และวิปัสสนาภาวนาคือการพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งชัด สามารถแยกแยะว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์สิ่งใดไม่ใช่ประโยชน์ ซึ่งจะเป็นคุณต่อเยาวชนเอง ครอบครัว รวมไปถึงประเทศชาติ

นอกจากสัมมาทิฐิที่เป็นหัวใจหลักในการพัฒนาเยาวชนแล้ว ในหัวข้อที่ 2-4 ได้แก่ การเอื้อเพื่อเกื้อกูล การไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการควบคุมจิตใจให้สงบมีสติ ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สำคัญยิ่ง และมีปรากฏอยู่ในบุญกิริยาวัตถุ ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญหรือความดี ได้แก่ **ทานมัย** บุญสำเร็จด้วยการบริจาค สละทรัพย์สินของตนให้แก่ผู้อื่นทั้งแบบเฉพาะเจาะจง หรือไม่เฉพาะเจาะจง **ศีลมัย** บุญสำเร็จด้วยการตั้งใจงดเว้นจากความชั่ว บังคับตนไม่ให้ทำชั่ว รักษาการวาจาให้เรียบร้อย ซึ่งศีลที่เยาวชนควรมีก็คือศีล 5 เป็นอย่างน้อย **ภาวนามัย** บุญสำเร็จด้วยการอบรมจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี โดยการภาวนานี้เยาวชนอาจเริ่มจากการศึกษาเล่าเรียน หมั่นฟัง หมั่นคิด หมั่นท่องบททวน หมั่นสนทนากับท่านผู้รู้ และค่อยพัฒนานำสิ่งที่ศึกษาไปเจริญเป็นสมถภาวนาคือการทำจิตให้สงบอยู่ในอารมณ์เดียวก่อน และอาจต่อยอดด้วยการเจริญวิปัสสนาคือการใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นแจ้งในสังขารธรรมทั้งหลายตามความเป็นจริง

สำหรับการพัฒนาสติของเยาวชนช่วงนี้ ให้สามารถควบคุมจิตใจให้สงบมีสติตามแนวทางข้อที่ 3 คือภาวนามัย นับว่าเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ผู้พัฒนาจะต้องพิจารณาวิธีการที่จะใช้พัฒนาสติเยาวชนอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงเป้าหมายของการพัฒนาสติควบคู่ไปกับลักษณะเฉพาะของเยาวชนช่วงนี้ หากจะให้เยาวชนนั่งสมาธิเจริญสติเช่นผู้ใหญ่ก็คงลำบาก เพราะว่าเยาวชนมีสมาธิและความอดทนน้อยกว่าผู้ใหญ่ที่ได้รับการฝึกหัดพัฒนามา หากใครจะบอกว่าพระพุทธเจ้าเมื่อครั้ง

ยังทรงพระเยาว์ก็ยังทรงนั่งสมาธิได้ตั้งหัวได้เลย ก็จะต้องทำความเข้าใจกันตรงนี้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นมหาบุรุษ ทรงเป็นพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงสั่งสมบารมีความดีมาอย่างยิ่งยวด และการที่พระองค์ทรงกระทำนั้นก็ทรงกระทำในชาติสุดท้ายของพระองค์

ในส่วนของแกนนำแห่งกระบวนการพัฒนาเยาวชน คือความเห็นที่ถูกต้อง หรือสัมมาทิฐิ เมื่อมีสัมมาทิฐิเป็นแกนนำและเป็นฐานแล้วกระบวนการแห่งการพัฒนาภายในตัวบุคคลก็ดำเนินไปได้ การที่จะทำให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้นกับเยาวชนได้นั้น ตามที่ได้เขียนไว้ข้างต้นจะต้องประกอบไปด้วยสองปัจจัย หนึ่งก็คือการได้รับฟังมา ได้เห็น ได้อ่าน ได้เรียนรู้จากกัลยาณมิตร (ปรโตโฆชะ) และสองก็คือการได้นำสิ่งที่ได้รับฟัง ได้เห็น ได้อ่าน มาคิดอย่างแยกคาง (โยนิโสมนสิการ) และเมื่อใดที่สัมมาทิฐิเกิดขึ้นแล้วกับเยาวชน การพัฒนาในขั้นต่อไปจะเกิดขึ้นเองกับเยาวชนโดยอัตโนมัติ

ดังนั้น การฝึกพัฒนาสติสำหรับเยาวชนของไทยในปัจจุบัน ควรเป็นการผสมผสานระหว่าง การนั่งสมาธิกับการเจริญสติแบบเคลื่อนไหวให้เยาวชนรู้สึกว่ามันน่าเบื่ออึดอัด ไม่ว่าจะเป็นการเดินจงกรม โยคะ ปั่นดิน หรือการวาดภาพระบายสี ในกรณีของการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีอย่างเป็นทางการอาจให้เยาวชนได้วาดภาพระบายสีหลังจากฟังธรรมบรรยาย โดยภาพที่วาดก็คือภาพที่เกี่ยวข้องกับธรรมบรรยายที่ได้ฟัง ซึ่งการวาดภาพระบายสีเยาวชนจะเกิดการผ่อนคลาย มีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่วาดและระบายแล้ว การระบายสีด้วยสีสันทาสวยงามยังทำให้เยาวชนได้รับการสร้างเสริมสมาธิแล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมจินตนาการและเป็นพัฒนาความกล้าแสดงออกในมุมมองของจิตวิทยาเด็ก นอกจากนี้เยาวชนจะยังได้ตกผลึกจากธรรมบรรยายที่ได้รับฟัง การวาดภาพระบายสียังสามารถใช้เป็นเครื่องจรรโลงใจแก่เยาวชนและยังสามารถนำไปประยุกต์กับศาสตร์แขนงอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

สรุป

หัวใจของการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี นอกจากอยู่ที่หลักสูตรที่มีการบูรณาการอย่างเหมาะสมแล้ว สิ่งที่สำคัญที่ขาดไม่ได้อีกอย่างก็คือผู้สอน ซึ่งผู้สอนต้องมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร สามารถให้ความรู้กับเยาวชนอย่างถูกต้องเหมาะสมครบถ้วน สามารถโน้มน้าวและส่งเสริมให้เยาวชนสามารถนำสิ่งที่ถูกต้องที่ได้จากการเรียนรู้มาคิดพิจารณาอย่างแยกคางจนเกิดปัญญา สามารถแยกแยะด้วยตนเอง มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ความไม่เบียดเบียน และความสามารถควบคุมจิตใจให้สงบ ก็จะสามารถพัฒนาได้โดยง่าย หรืออาจติดตามมาอย่างอัตโนมัติ ยังผลให้ปัญหาต่างๆ ที่เยาวชนเป็นผู้ก่อลดน้อยถอยลงไป ซึ่งจะเป็นผลให้เยาวชนสามารถดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข และประเทศชาติได้เจริญรุ่งเรืองเพราะการพัฒนาเยาวชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว. (2548). การสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้.
กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภา.
- ท่องเที่ยว วังษัธรรมา. (2555). **พื้นฐานปรัชญาการศึกษา : ภูมิปัญญาของตะวันออกและตะวันตก**.
กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- ทีศนา แคมมณี. (2552). **ศาสตร์การสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ประเทือง โพธิ์ชะออน. (2533). **60 ปีฟ้า แห่งพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทในพ่อหลวงพวง
ชนชาวไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แฮนด์ บุ๊ค.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2553). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). **เยาวชนกับศีลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สุราษฎร์ธานี : มูลนิธิธรรมทาน.
- ภัทรพร สิริกาญจน. (2531). **เอกสารวิชาการเรื่อง “สามทศวรรษของการพัฒนามนุษย์ สังคม
และเศรษฐกิจไทย”**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,
- มันเกียรติ โกศลนิตติวงศ์. (254). **พุทธธรรม : ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา**.
กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วสิน อินทสระ. (2529). **แนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา**.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2546). **การป้องกันเด็กและเยาวชนจาก
การพนัน**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุภามาศ เครือเนตร. (2542). **ปฏิรูปการศึกษามหาวิทยาลัยศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2525). **ศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : พลันท์การพิมพ์.